

SKUP 2001 – 21

Prosjekt: Det skjulte narko-Bodø
Medarbeider: Vibeke Madsen og Reidun Kjelling Nybø
Publikasjon: Nordlands Framtid
Publisert: November – desember 2001
Medium: Avis
Tema: Samfunn

Metoderapport:

Det skjulte narko-Bodø

Vibeke Madsen og Reidun Kjelling Nybø, Nordlands Framtid

Nordlands Framtid, 8002 Bodø

755 05000

Reidun Kjelling Nybø, tlf: 755 05018/911 05511, reidunn@nordlands-framtid.no

Vibeke Madsen tlf: 755 05016/913 92249, vibekem@nordlands-framtid.no

Publisert: Serie startet 28. november 2001 og besto av daglige reportasjer i nesten to uker framover, til 10 desember.

1.0 Når og hvordan kom arbeidet i gang? Hva var ideen som startet det hele?

Tidlig i 2001 snakket vi om å gå tettere inn på narko-miljøet i Bodø. Vi fikk tips som gikk ut på at Bodø var den byen utenfor Oslo med størst narko-gjeld, at narkomiljøet hadde eksplodert og at småby-fasaden var i ferd med å sprekke. Dette var ikke noe som kun kom fra ungdommene og folk med kjennskap til miljøet. Også politi, advokater, barnevern og det øvrige hjelpeapparatet ga oss samme tilbakemelding.

Vi hadde begge laget saker om barnevernet og der støtt på ungdom og spesielt jenter med rusproblemer. Vi hadde også laget mange artikler om tunge stoffmisbrukere i metadonkø, narkomane som du kan plukke ut på gata, og misbrukere som havner på psykiatrisk sykehus med stoffrelaterte diagnoser. Allerede i begynnelsen av idéfasen bestemte vi oss for at vi ville gjøre noe nytt. Vi ville få fram de usynlige narkomane; unge mennesker som fester med partydop i helgene, men som tviholder på fasaden. Unge voksne som tar stadig større sjanser for å finansiere sitt eget rusmisbruk og som har en helt annen holdning til rus og rusmisbruk enn for bare noen år tilbake.

Politiet og det lokale hjelpeapparatet fortalte om et rusproblem som hadde eksplodert siden midten av 90-årene. Vi ville se om det stemte. Med dette som utgangspunkt startet vi arbeidet.

2.0 Problemstilling ved prosjektstart

Arbeidstittelen vår ble tidlig "Det skjulte narko-Bodø". I starten hadde vi et ønske om å vise flere sider av skjult narko-bruk, også eldre pillemisbrukere og doping. Men etter hvert avgrenset vi problemstillingen til å gjelde tenåringer og unge menneskers bruk av narkotika i Bodø. Vi var hele tiden fast bestemt på å styre unna de etablerte rusmiljøene og trenge inn i de miljøene man ikke vanligvis forbinder med stoffmisbruk.

Arbeidet skjøt fart for alvor i begynnelsen av oktober 2001. Da kom en ung, pen 24-åring inn i redaksjonen og ville snakke med oss om narkoproblemet. En flott ungdom med et problemfritt liv, var det lett å tenke. Helt til han brettet opp ermene sine. Han er et glimrende eksempel på det skjulte narko-problemet. 24-åringen er i full jobb, men skyter heroin i lunsjpausen. Vi brukte lang tid på å dokumentere hverdagen hans. Det ble tidlig klart at han skulle bli starten på narko-serien vår. Han skulle få bodøværingene til å sette morgenkaffen i vrangstrupen. Tilbakemeldingene i ettertid viste at vi klarte nettopp det.

3.0 Ble problemstillingen endret underveis?

Problemstillingen om det skjulte narko-Bodø ble ikke endret ytterligere underveis. Vi holdt fast ved ønsket om å skildre hverdagen til unge mennesker som bruker narkotika i skjul. Deres historier skulle være hovedsakene våre, såkalte ekspert-kilder gav oss grunnlaget, men ble holdt mer i bakgrunnen.

Helt fra starten ville vi gå til primærkildene, ungdommene selv.

4.0 Organiseringen av arbeidet: Metodebruk og kildebruk

Arbeidet med å jobbe ut ideer og gjøre reasearch gled etter hvert over i hverandre. Parallelt med at Reidun brukte mye tid i oktober og november på å lage den første dokumentaren som ble starten på serien, brukte Vibeke mye tid på å kontakte institusjonelle kilder som politiet, SIRUS, NOVA, Nordland psykiatriske sykehus, Nordlandsklinikken, Statistisk Sentralbyrå og Kirkens Bymisjon. Andre viktige kilder var Utekontakten i Bodø, nattevandrerne og barnevernet. Vi hadde også kontakt med den lokale Foreningen mot Stoffmisbruk. På spørresidene Klara Klok på internett fant vi svært mange spørsmål om rus fra tenåringer. Rusdirektoratet, SIRUS, KRIPOS, Utekontakten i Oslo og lokalt og helsedepartementet har også gode nettsider med mye informasjon som vi hentet inn. Målet med å bruke tid på dette,

var å fange opp trender og utviklingstrekk vi kunne bruke som utgangspunkt eller bakgrunn når vi møtte ungdommene.

Vi startet arbeidet med å jobbe ut tre-fire gode caser som vi fikk tak i via kontakter vi allerede hadde i miljøet. Disse oppsøkte vi og fikk derfra kontakt med andre ungdommer. Resten kom underveis.

Vi hadde også flere ”døråpnere”, spesielt en sentral som hjalp oss med gode kontakter. Via ham fikk vi blant annet kontakt med det unge paret som hadde brukt partydop og som forsøkte å komme ut av problemene sammen. Da vi hadde fem saker klare og et par ideer som kunne bli til gode saker, bestemte vi oss for å kjøre serien. Første publiseringsdag ble onsdag 28. november.

Via noen gode inngangsartikler fikk vi raskt en enorm tipsstrøm, i første omgang fra etablerte rusmisbrukere, men etter noen få dager begynte 16-åringene å ringe oss. Vi fikk haugevis med e-poster, sms-meldinger og telefoner. Svært mye tid ble brukt på å velge ut de sakene vi ville bruke videre. Men alt av henvendelser ga også et veldig bredt kildegrunnlag, for selv om ikke alle ungdommene ble brukt i konkrete reportasjer, tok vi med oss synspunktene fra dem i det videre arbeidet med serien.

Tidlig i arbeidet hadde vi møter med politiet om narko-problemet. Men vi gikk også politiets forebyggende arbeid kritisk etter i sømmene, møtte opp på foreldremøter, snakket med foreldrene og merket et enormt sug etter kunnskap om ungdommenes holdninger til rus. Fra ungdommene vi møtte merket vi et stort behov for å prate, mangelen på voksenkontakt var svært tydelig.

Underveis hadde vi hele veien en kjøreplan for serien. Selv om den ble endret underveis, var det viktig å se lenger fram enn en til to dager. I dette arbeidet ble nyhetsredaktør og vaktsjefer også dratt inn. Samarbeidet med redaksjonens tre fotografer var selvsagt helt sentralt. Fra dag en ble det klart at vi ikke kunne bruke en fast fotograf på jobben. Derfor ble serien som helhet først og fremst journalistenes prosjekt, men det kunne ikke vært utført uten dokumentariske bilder, spesielt av Bjørn Erik Rygg Lunde og Tom Melby. Når vi jobbet med en case over lang tid, som spesielt gjaldt den første artikkelen i serien, var det viktig at samme fotograf var med hele veien.

De viktigste kildene våre var ungdommer. Vi brukte mye tid på å få deres tillit. Mange av dem vi møtte hadde så store problemer at vi ikke kunne slippe dem når sakene var laget. Flere av dem koblet vi videre til Utekontakten og andre deler av hjelpeapparatet. Noen av dem har vi fortsatt jevnlig kontakt med.

Etter hvert som serien skred fram, opplevde vi at vi fikk innpass i forskjellige miljøer fordi vi hadde opparbeidet oss respekt for det arbeidet som var gjort. Etter noen dager var vi med 15-åringene på fest der det ble brukt hasj og sniffet Ritalin-tabletter. Og en uke etter at presentasjonsfasen var i gang, fikk vi være med politiet på narkorazzia der Nord-Norges største enkeltbeslag av amfetamin ble funnet i huset til en mann som tilhører partydopmiljøet i Bodø – en mann som aldri tidligere er straffet. Denne reportasjen hadde vi ikke fått laget hvis det ikke hadde vært for våre tidligere saker i serien.

4.1 Problemer vi støtte på underveis

Vi hadde omfattende kildekritiske og etiske drøftinger, spesielt i forkant og før publisering av reportasjen om en fest med 15-åringene. Vi fikk også mange reaksjoner på artikkelen. Vi sørget i forkant for å være helt sikker på at festen og stoffmisbruket ikke ble fremprovosert av at vi var til stede. Vi var nøye med anonymisering og stilte oss spørsmål om hvorfor ungdommene kom til oss.

Vi støtte også hele veien på problemet knyttet til hvor langt vi skulle gå med å dokumentere narkobruken. Sto vi i fare for å gi ungdommer oppskrifter på hvordan de skulle få tak i og bruke stoff? Noen lesere mente det, men vi så det som viktig å dokumentere det miljøet vi rapporterte fra. Når vi ga detaljerte beskrivelser av hvordan de ulike hasjpipene ser ut og hva slags rusmidler som er de vanlige på markedet, var det for å gi opplysninger og kunnskap til foreldrene. Vårt argument var at de ungdommene som vil teste ut narkotika, neppe trenger å lese avisa for å lære dette. Det finner de ut av på egen hånd.

Et annet problem vi måtte diskutere, var måten vi presenterte stoffet på. Vi ønsket å gi et balansert inntrykk av det vi var med på. Samtidig som vi var oppmerksomme på å ikke romantisere de temaene vi tok opp, ville vi heller ikke vifte unødvendig med pekefingeren.

Vi støttest også på problemer knyttet til at Bodø tross alt er en ganske oversiktlig småby. Hva gjør man når man støter på unge rusmisbrukere og oppdager at man har nære relasjoner til foreldrene? Kildevernet er selvsagt absolutt, men etisk sett måtte vi gå mange runder med oss selv. I disse diskusjonene deltok sjefredaktør, nyhetsredaktør, journalister og fotografer.

Vi merket også at møtet med så mange personer som sliter med problemer, også slet på oss. Vi brukte mye tid på å hjelpe hverandre til å komme videre. Her var det også godt å jobbe så tett opp mot fotografer, nyhetsredaktør og vaksjefer som vi gjorde. Flere ganger tegnet vi ut sidene våre selv og fulgte produktet helt fram mot trykking.

5.0 Hvor mye arbeidstid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Vi jobbet intensivt med serien i 3-4 uker i november og desember 2001. Innsamlingen av stoff startet tidlig i oktober 2001. Mye av arbeidet foregikk på kveldstid, og de intensive ukene brukte vi all arbeidstid og det meste av fritiden på prosjektet.

5.1 Spesielle erfaringer vi gjorde

Vi hadde oppfattet at holdningene til narkotika var endret på de årene som har gått siden vi selv var midt i tenårene. Men da vi satt rundt et kafébord, og 80 prosent av 16-åringene rundt oss fortalte at de hadde prøvd hasj, var det likevel en kraftig tankevekker. Når 100 ungdommer fyller opp et bolighus med varslet hjemme-alene-fest på noen minutter, og de går forbi barskapet, men knasker mors hormontabletter, forteller det noe om hva som har skjedd i samfunnet rundt oss.

Selv om vi til sammen har 16 års erfaring som journalister, har vi aldri opplevd en slik respons på noe vi har skrevet. Alle snakket om narkoserien. Da en frisør kom og fortalte om at dette var eneste samtaleemne i salongen hennes midt i julestria, fortalte det oss at vi hadde truffet noe. Det var også en tilfredsstillelse at ordføreren i byen lovet å gjøre narko-arbeidet rettet mot den usynlige brukergruppa til et prioritert satsingsområde for Bodø kommune. Han erkjente at ungdommen var glemt til fordel for tunge narkomane i metadonkø. En uke etter at serien var i gang, innkalte ordføreren til møte med politi og det øvrige hjelpeapparatet. Her fikk de blåst liv i en rusplan for Bodø kommune og fikk satt narko på dagsorden hos en rekke ulike institusjoner.

At vi ble så viktige voksenpersoner for ungdommene, var en uventet og spesiell opplevelse. Mange av dem har aldri blitt fanget opp av hjelpeapparatet, og de skriker om voksenkontakt. De har et enormt behov for å snakke åpent med noen som ikke går rett i skyttergravene og blir hysterisk. Derfor må denne noen ofte være en annen enn foreldrene.

Narko-Bodø viste seg å ikke bare være slitne narkomane i metadonkø og på natthjem, selv om det er dem politikerne har konsentrert seg om. Narko-Bodø er også flotte og helt vanlige ungdommer som har latt seg friste en gang for mye. Nettopp det gjorde så sterkt inntrykk på oss. Kan disse ungdommene havne på skråplanet, så kan alle det.

Bodø 10. januar 2002

Vibeke Madsen

Reidun Kjelling Nybø